

Di tích Đền Mây (Hung Yên)

"Trăm cảnh nghìn cảnh không bằng Bến Lành, Đò Mây". Câu nói của người xưa ca ngợi phong cảnh tập nập đông vui trên bến dưới thuyền của Bến Lành (Hà Nam) bên kia sông và Đò Mây (Phổ Hiến, Hưng Yên) bên này sông Hồng mà thế kỷ XVIII, Hà Nam và Hưng Yên đều thuộc trấn Sơn Nam Hạ.

Du khách có thể theo ca-nô, ngắm ngút ngàn bờ bãi tươi xanh và xóm làng trù phú hai bên sông Hồng cùng với những địa danh nổi tiếng Bát Tràng - Mễ Sở - Hàm Tử - Tây Kết - cầu Yên Lệnh lên Phố Hiến hoặc cũng có thể theo đường 39b hay đường quốc lộ 1 đến Hà Nam rẽ qua cầu Yên Lệnh; từ Thái Bình qua cầu Triều Dương sang thăm phố cổ rợp bóng nhãn lồng và thư thái lên thăm Đền Mây (thuộc phường Lam Sơn, thị xã Hưng Yên) lễ các bậc tiền nhân.

Đền Mây nằm trên bến đò Mây xưa thuộc xã Đằng Châu, thờ tướng quân Phạm Bạch Hổ (tức Phạm Phòng Át).

Theo thần tích xã Đằng Châu, thân mẫu tướng quân một hôm đi chợ về, qua làng Đằng Châu, gặp mưa to gió lớn, phải trú vào ngôi miếu, thấy ánh hào quang rực sáng, liền đó vị Bạch Hổ hiện lên. Bà kinh hãi ngất đi, tỉnh lại trời đã tạnh. Sau bà về có mang, sinh ông ngày 10 tháng Giêng năm Canh Ngọ (922), đặt tên là Phạm Bạch Hổ. Tráng niên, Bạch Hổ theo Ngô Quyền có tài thao lược, trừng trị Kiều Công Tiễn và đánh quân xâm lược Nam Hán. Đất nước thanh bình, ông xin Ngô Quyền về đất cũ Đằng Châu khai hoang lập ấp. Cả một vùng châu thổ màu mỡ ven sông được thuần hóa, xóm làng trù phú, yên vui, dân đinh vừa sản xuất vừa giữ làng. Năm 965, 12 sứ quân nổi lên chiếm giữ các vùng. Phạm Bạch Hổ (Phạm Phòng Át) chiếm giữ Châu Đằng trong ba năm (965 - 967). Đinh Bộ Lĩnh thu phục 12 sứ quân, chấm dứt tình trạng cát cứ.

Cảm phục tài đức của Đinh Bộ Lĩnh, Phạm Phòng Át đem quân theo về, được vua Đinh phong chức Thân vệ tướng quân, luôn được vua trọng dụng. Vào ngày Rằm tháng 11, có một đám mây vàng sà xuống dinh Bạch Hổ. Ông theo mây vàng mà bay đi. Dân Đằng Châu nhớ ơn công đức, tôn ông là Vua Mây và xây miếu thờ ông gọi là Đền Mây. Ở làng Ngọc Đồng, huyện Kim Động xây lăng thờ ông, vì thế trong dân gian có câu: "Miếu làng Đằng, lăng làng Đồng".

Đền Mây cũng như chùa Chuông ở phố Hiến là một trong những di tích và danh thắng nổi tiếng còn lưu giữ được phong cách kiến trúc thuần Việt. Đền được xây theo kiểu chữ "đình", gồm tiền tế, trung từ, hậu cung đồ sộ. Các pho tượng và đầu đao, bia đá được chạm khắc theo phong cách nghệ thuật thời Hậu Lê và thời Nguyễn.

Hậu cung có tượng tướng quân Phạm Phòng Át, thân mẫu và phu nhân tướng quân, được tạc rất sống động. Đặc biệt, gian trung từ có tượng bốn vị văn võ đã cùng Phạm Phòng Át khai phá, xây dựng cơ nghiệp, kích thước bằng người thật, thể hiện sự phát triển đến đỉnh cao của nghệ thuật điêu khắc thế kỷ XVIII qua bàn tay vàng của nghệ nhân dân gian. Nhà tiền tế còn bức chạm khảm trai lưu bút tích của Tiến sĩ Chu Mạnh Trinh, làm án sát xứ Hưng Yên, viết năm Mậu Tuất (1898) (dịch nghĩa):

*Ngoảnh đầu nhìn lại, nghìn năm đất nước đã thay đổi nhiều.
Sự ngưỡng vọng tế lễ còn ở bảy mươi đền miếu.*

Ngoài ra, đền còn lưu giữ các bức đại tự, khảm trai, kiệu bát cống, bia đá và 23 bản sắc phong của các vua triều Lê - Nguyễn. Trong sáu tấm bia đá, giá trị nhất là bia khắc bài "Đặng Châu từ phụng ký" của Tuần phủ Hưng Yên Phạm Văn Toán làm năm thứ 11 (1899) triều vua Thành Thái. Sinh trưởng ở Yên Lăng (nay là phường Láng Trung, quận Đống Đa, Hà Nội), Phạm Văn Toán đã từng cùng Thống chế Hoàng Kế Viêm đánh Pháp ở trận Cầu Giấy, giết tướng giặc F.Garnie (1873), được triều đình trọng dụng,

phong chức Trung phụng đại phu Tham tri Bộ binh, Phó đô ngự sử Viện Đô sát. Nhân dịp Đền Mây được trùng tu, ông đã dâng bài văn bia ca ngợi công đức của Phạm Phòng Át.

Văn bia cho biết: Đền được xây dựng vào thời Đinh, tu sửa vào thời Lê. Đến Thiệu Trị năm thứ 4 (1884) nhân dân dựa theo quy mô cũ mà sửa lại... Đến năm 1898 dân đồng tâm hiệp lực tu bổ lại ngôi đền, mùa xuân năm sau hoàn thành. Ngôi đền linh thiêng nổi tiếng đất Sơn Nam, chiến tích xa rồi nhưng sự linh ứng và tiếng thơm vẫn lưu truyền mãi.

Năm 1992, Đền Mây được xếp hạng Di tích Lịch sử - văn hóa. Sau đó, địa phương rước ảnh Tuần phủ Phạm Văn Toán về thờ ở Đền Mây. Vài năm gần đây, đền được đại trùng tu khang trang hơn. Di bút của Tiến sĩ Chu Mạnh Trinh ca ngợi Đền Mây được hoàn thành bản dịch tôn thêm giá trị lịch sử - văn hóa của ngôi đền.